

**PEDAGOGIK KREATIVLIK VA UNING O‘ZIGA XOS JIHLATLARI
O‘QUVCHILARNING TAFAKKURUNI SHAKILLANTIRISH
OMILI SIFATIDA**

Odilova Nargiza Akramovna

Buxoro davlat pedagogika instituti magisrt

Ahmadov Olimjon Shodmonovich

Buxoro davlat pedagogika instituti p.f.f.d (PhD)

Annotatsiya: Maqolada ta'limni o'qitishda qo'llaniladigan tabiatshunoslik asosida kriptiv fikrlash va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish usullari muhokama qilinadi. Pedagogik kreativlikning sifatleri tamoyillari va mohiyat mazmuni hamda xususiyatlari ochib berilgan.

Tayanch tushunchalar: kreativlik, kreativlikni rivojlanti-rish, kreativlikni rivojlantirishga to'sqinlik qiladigan omillar, kreativ potensial, pedagogik kreativlik, pedagogning kreativ potensiali, kreativ potensialning tarkibiy asoslari va tamoyillari, pedagogning kreativ potensialini aniqllovchi mezonlar.

“Kreativlik” va “pedagogik kreativlik” tushunchalari-ning mohiyati. Zamonaviy sharoitda pedagogning kreativlik sifatlariga ega bo'lishi taqozo etadi. Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Kreativlik (lot., ing. “create ” – yaratish, “creative ” yaratuvchi, ijodkor) – individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi hamda mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyati

Kreativlik shaxsni yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini tavsiflaydi. Shuningdek, kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida aks etadi. Qolaversa, kreativlik zehni o'tkirlikni belgilab beradi. P.Torrens fikricha, “kreativlik” tushunchasi negizida quyidagi yoritiladi:

Kreativlik sifatleri quyidagilar sanaladi (1-rasm):

1-rasm. Kreativlik sifatleri

Boshqa har qanday sifat (fazilat) kabi kreativlik ham birdaniga shakllanmaydi. Kreativlik muayyan bosqichlarda izchil shakllantirib va rivojlantirilib boriladi. Xo'sh, shaxs faoliyatida kreativlik xususiyatlari qachondan namoyon bo'ladi?

Ijodiy yo'nalganlik - muammoga yoki ilmiy farazlarni ilgari surish; - farazni tekshirish va o'zgartirish; - qaror natijalarini shakllantirish asosida muammoni aniqlash; - muammo yechimini topishda bilim va amaliy harakatlarning o'zaro qarama-qarshiligiga nisbatan ta'sirchanlik

Odatda kreativlik bolalarning faoliyatida tez-tez ko'zga tashlansada, biroq, bu holat bolalarning kelgusida ijodiy yutuqlarni qo'lga kiritishlarini kafolatlamaydi. Faqatgina ular tomonidan u yoki bu ijodiy ko'nikma, malakalarni o'zlashtirishlari zarur degan ehtimolni ifodalaydi.

Quyidagi omillar shaxsda kreativlikni rivojlantirishga to'sqinlik qiladi:

- 1) o'zini tavakkaldan olib qochish;
- 2) fikrlash va xatti-harakatlarda qo'polikka yo'l qo'yish;
- 3) shaxs fantaziyasi va tasavvurining yuqori baholanmasligi;
- 4) boshqalarga tobe bo'lish;
- 5) har qanday holatda ham faqat yutuqni o'ylash

Bolalarda kreativlikni rivojlantirishda quyidagilarga e'tibor qaratish zarur:

1) ular tomonidan ko'p savollar berilishini rag'batlantirish va bu odatni qo'llab-quvvatlash;

- 2) bolalarning mustaqilligini rag'batlantirish va ularda javobgarlikni kuchaytirish;
- 3) bolalar tomonidan mustaqil faoliyatni tashkil etilishi uchun imkoniyat yaratish;
- 4) bolalarning qiziqishlariga e'tibor qaratish

Psixologiyada P.Torrens tomonidan shaxs kreativligini aniqlovchi test ishlab chiqilgan. P.Torrensning fikricha, shaxs kreativligi o'zida quyidagi belgilarni namoyon qiladi:

1) savollar, kamchiliklarga yoki bir-biriga zid ma'lumotlarga e'tiborsiz bo'lmaslik;

2) muammolarni aniqlash uchun harakat qilish, ilgari surilgan taxminlar asosida ularning yechimini topishga intilish

Bugungi kunda psixologiyada shaxs kreativligi uning faoliyatiga xos ikki jihatga ko'ra aniqlanmoqda. Bunda faoliyatning ikki jihatini yorituvchi testlardan foydalaniladi. Ular quyidagilardir :

Turlari.

1. Ijodiy tafakkur va uning natijalari (tezkorlik, samaradorlik, mahsuldorlik va b.)ni aniqlovchi testlar.

2. Shaxsning hayotiy tajribasi va shaxsiy sifatlarini aniqlovchi testlar

II. Pedagogning kreativlik potentsiali.

O'qituvchining ijodkorligi u tomonidan tashkil etilgan kasbiy faoliyatni tashkil etishga ijodiy (kreativ) yondoshuvda aks etadi. So'nggi yillarda ushbu holat "pedagogik kreativlik" tushunchasi bilan ifodalanmoqda.

Pedagogning kreativlik potentsiali uning umumiy xususiyati sifatida aks etadi. U ijodiy faoliyatning dastlabki sharti va natijasi sanaladi. Mazkur sifat shaxsning o'z-o'zini namoyon qilish layoqatiga egalikni va tayyorlikni ifodalaydi. Qolaversa, kreativ potentsial negizida har bir mutaxassisning shaxsiy qobiliyatlari, tabiiy va ijtimoiy

quvvati yaxlit holda namoyon bo‘ladi.

Pedagogik kreativlik – pedagogning an’anaviy pedagogic fikrlashdan farqli ravishda ta’lim va tarbiya jarayonini samaradorligi ta’minlashga xizmat qiluvchi yangi g‘oyalarni yaratish, shuningdek, mavjud pedagogik muammolarni ijobiyhal qilishga bo‘lgan tayyorgarligini tavsiflovchi qobiliyati

Kreativ potensial bilish jarayoniga yo‘naltirilgan ijodkorlik bilan chambarchas bog‘liq. Pedagogning kreativ potentsiali an’anaviy tafakkur yuritishdan farqli ravishda quyidagilarda namoyon bo‘ladi: Pedagog kreativlik potentsialiga ega bo‘lishi uchun kasbiy faoliyatida quyidagilarga e’tiborini qaratishi zarur: Har bir pedagogning o‘zini o‘zi rivojlantirishi va o‘zini o‘zi namoyon eta olishi bevosita uning kreativlik qobiliyatiga egaligi bilan bog‘liq. Pedagogning kreativlik potentsialini rivojlantirishda quyidagi metodlardan foydalanish samarali sanaladi

Foydalanish uchun adabiyotlar:

1. Вағышева Т.А., Жигалов Ю.А. Психолого-педагогические основы развития креативности – СПб.: SPGUTD, 2006.

2. Bashina T.F., Ilin Ye.P. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб.: Питер, 2009. I.

3. Shodmonovich A. O. Education in the emirate of bukhara (based on the life and work of the rulers) //Academicia: an international multidisciplinary research journal. – 2020. – Т. 10. – №. 12. – С. 1224-1227.

4. Elova, Dilnoza, and Olimjon Ahmadov. "Bukhara from the history of the events of the organization of the air fleet of modern new technology and the introduction of aircraft." E3S Web of Conferences. Vol. 515. EDP Sciences, 2024.

5. Ahmadov O. БУХОРО АМИРЛИГИДА ЯНГИ УСУЛ МАКТАБЛАРИ ФАОЛИЯТИ. ЮТУҚЛАРИ ВА МУАММОЛАР //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.